

Sipoon kunta

Arviointikertomus 2018

27.5.2019

Sisällys

1. Johdanto	3
1.1. Tarkastuslautakunnan tehtävät	3
1.2. Tarkastuslautakunnan kokoonpano ja toiminta	3
1.3. Tilintarkastus	4
2. Vuoden 2017 arviointikertomuksen käsittely	4
3. Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen vuonna 2018	5
3.1. Tarkastuslautakunnan huomioidut taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta	6
3.2. Huomioidut asukasmäärän kasvuennusteesta	6
3.3. Lainamäärän kehitys	6
4. Toiminnan sitovien tavoitteiden toteutuminen vuonna 2018	7
4.1. Kunnanhallitus	7
4.1.1. Sisäinen valvonta ja konsernivalvonta	8
4.2. Talous- ja hallintokeskus	9
4.3. Kehitys- ja kaavoituskeskus	10
4.4. Sosiaali- ja terveysosasto	10
4.4.1. Työhyvinvointikysely sosiaali- ja terveysosastolla	11
4.4.2. Yleistä hammashoidosta	11
4.4.3. Lasten, nuorten ja perheiden palvelut	11
4.4.4. Työikäisten palvelut	12
4.4.5. Vanhusten ja vammaisten palvelut	12
4.4.5.1. Vanhusten kotihoito	12
4.4.6. Ruokapalvelut	12
4.5. Sivistysvaliokunta	13
4.6. Tekninen valiokunta, rakennus- ja ympäristövaliokunta	13
5. Henkilöstö	15
6. Muita havaintoja	16
7. Johtopäätökset	16
8. Allekirjoitukset	16

1. Johdanto

1.1. Tarkastuslautakunnan tehtävät

Sipoon kunnan vuoden 2018 hallinto ja talous on tarkastettu kuntalain ja kunnan hallintosäännön mukaisesti. Tarkastuslautakunnan tehtävät määritellään kuntalain 121 §:n mukaan seuraavasti:

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on

- 1) valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat;
- 2) arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla;
- 3) arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää;
- 4) huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta;
- 5) valvoa 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi
- 6) valmistella kunnanhallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

Tarkastuslautakunta laatii arviointisuunnitelman ja antaa valtuustolle kultakin vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Arviointikertomus käsitellään valtuustossa tilinpäätöksen yhteydessä. Lautakunta voi antaa valtuustolle muitakin tarpeellisena pitämiään selvityksiä arvioinnin tuloksista.

Kuntalain mukaan kunnanhallitus antaa kunnanvaltuustolle lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta.

1.2. Tarkastuslautakunnan kokoonpano ja toiminta

Tarkastuslautakunta kokoontui vuoden 2018 aikana yhteensä 13 kertaa. Arviointitehtävänsä toteuttamiseksi lautakunta on kuullut kokouksissaan viranhaltijoita. Lisäksi tarkastuslautakunta on seurannut tilintarkastuksen tarkastussuunnitelman toteutumista ja pitänyt yllä viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden sidonnaisuusrekisteriä.

Kunnanvaltuuston 12.6.2017 (§ 67) valitseman tarkastuslautakunnan kokoonpano on seuraava:

<u>Varsinainen jäsen</u>	<u>Varajäsen</u>
Harri Lehtonen, puheenjohtaja	Maija Lepistö
Hannele Rauha, varapuheenjohtaja	Janne Nickström
Hans-Peter Lindgren	Sakarias Liimatainen
Minna Lindblom	Pauliina Tapio
Kirsi Toivola	Kristiina Ovaskainen

Tarkastuslautakunnan päätöksenteko on tapahtunut puheenjohtajan esityksestä ja pöytäkirjanpitäjänä on toiminut tilintarkastaja JHT, HT, CIA Martin Slotte.

Tarkastuslautakunta on laatinut vuosittaisen arviointikertomuksen kunnanvaltuustolle vuodelta 2018. Arviointi on perustunut vuoden 2018 tilinpäätöksessä ja toimintakertomuksessa esitettyihin tietoihin sekä viranhaltijoille esitettyihin kyselyihin.

1.3. Tilintarkastus

Kunnan vuoden 2018 hallinto ja talous on tarkastettu kuntalain ja kunnan hallintosäännön mukaisesti. Lakisääteisten tilintarkastuspäivien lukumäärä on arviolta 37 tarkastuspäivää. Sen lisäksi tulevat lautakunnan sihteerintehtävät ja mahdollisesti ostettavat asiantuntijapalvelut. Tilintarkastusyhteisö antaa lautakunnalle kirjallisia ja suullisia raportteja tarpeen mukaan. Tilintarkastuskertomus annetaan tilinpäätöksen tarkastamisen jälkeen valtuustolle.

Tarkastuslautakunta valmistelee ja tekee valtuustolle ehdotuksen tilintarkastusyhteisön valinnasta. Tilintarkastusyhteisöksi valtuustokaudeksi 2017–2020 on valittu KPMG Julkishallinnon Palvelut Oy. Kunnanvaltuusto teki hankintapäätöksen 4.9.2017 (§ 95). Päävastuullisena tilintarkastajana on toiminut JHT, HT, CIA Martin Slotte.

Tilintarkastaja on raportoinut tarkastuslautakunnalle tarkastussuunnitelman toteutumisesta. Tilintarkastaja on antanut tarkastuslautakunnalle vuoden 2018 tilintarkastuksesta neljä kirjallista raporttia. Nämä raportit on lisäksi toimitettu kunnan johdolle. **Tarkastuslautakunta edellyttää, että raporteissa esitetyt havainnot ja suositukset johtavat korjaaviin toimenpiteisiin.**

2. Vuoden 2017 arviointikertomuksen käsittely

Kunnanhallitus on antanut lausunnon vuoden 2017 arviointikertomuksen johdosta. Lausunto valmistui syyskuun lopussa ja on käsitelty kunnanhallituksen kokouksessa 25.9.2018. Kunnanvaltuusto on hyväksynyt kunnanhallituksen lausunnon vuoden 2017 arviointikertomuksen johdosta 8.10.2018. Tarkastuslautakunta on käsitellyt kunnanhallituksen lausunnon 9.10.2018.

Kunnanhallituksen lausunnon perusteella tarkastuslautakunnalle on jäänyt epäselväksi, mihin konkreettisiin toimenpiteisiin on ryhdytty vuoden 2017 arviointikertomuksen johdosta. Osasta vastauksista ei käy selvästi ilmi, mihin toimenpiteisiin on ryhdytty tai ollaan ryhtymässä.

3. Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen vuonna 2018

Kunnanhallituksen nettotulot alittuivat 0,9 milj. euroa, mikä johtui lähinnä maanmyyntituottojen alittumisesta 1,4 milj. eurolla. Kunnanhallituksen vastuualueen toimintakulut alittuivat 0,4 milj. euroa.

Sosiaali- ja terveystoimikunnan nettomenot ylittyivät 0,2 milj. euroa. Ylitykseen vaikuttivat palveluiden ostojen ja avustusten ylittyminen Ikäntyneiden ja vammaisten palvelut-tulosalueella ja avustusten ylittyminen myös Työikäisten palvelut-tulosalueella sekä henkilöstölle maksetuista kertakorvauksista.

Sivistystoimikunnan nettomenot ylittyivät 0,75 milj. euroa, mikä aiheutui henkilöstökulujen osalta suurimmaksi osaksi henkilöstölle maksetuista kertakorvauksista, joita ei ollut budjetoitu. Palveluiden ostoihin tarkoitetuissa määrärahoissa oli alibudjetointia verrattuna vuoden 2017 toteutumaan. Myös materiaalin ostoihin tarkoitettut määrärahat ylittyivät. Talousarvion investointiosassa oleva irtaimen omaisuuden hankintaan tarkoitettu määräraha alittui sivistystoimikunnan osalta 0,16 milj. euroa.

Tekniikka- ja ympäristötoimikunnan nettomenot alittuivat 0,1 milj. euroa.

Kunnan henkilöstökulut kasvoivat 3,3 milj. euroa eli 6,4 prosenttia ja toimintakulut yhteensä 5,7 milj. euroa eli 4,6 prosenttia edellisvuodesta.

Kunnan verorahoitus toteutui hieman budjetoitua parempana. Verotuloja kertyi 98,95 milj. euroa, mikä on 2,1 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Valtionosuuksia kunta sai 13,4 milj. euroa, mikä on 8,4 prosenttia vähemmän kuin edellisvuonna.

Maanmyynnistä saadut myyntivoitot olivat yhteensä 4,2 milj. euroa vuonna 2018, mikä on 1,4 milj. euroa budjetoitua vähemmän.

Tilikauden 2018 vuosikate (ml. Sipoon Vesi) oli 0,4 milj. euroa ja tilikauden tulos 0,6 milj. euroa talousarviota heikompi. Tilikauden tulos oli vain 0,17 milj. euroa, mutta 1,36 milj. euron poistoeron vähennyksestä johtuen tilikauden ylijäämäksi muodostui 1,53 milj. euroa.

Kunta velkaantui lisää vuoden 2018 aikana ja lainamäärä vuoden lopussa oli 17,4 milj. euroa enemmän kuin edellisvuonna eli 69 milj. euroa. Lainakannasta 15 milj. euroa oli lyhytaikaisia kuntatodistusluottoja. Asukaskohtainen lainamäärä oli vuoden lopussa 3 344 euroa.

3.1. Tarkastuslautakunnan huomiot taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta

Maanmyyntituotot ja vuokratonttien myynti eivät toteutuneet suunnitellusti. **Tarkastuslautakunta esittää, että tonttivuokratulot tuodaan selkeämmin esiin toimintakertomuksessa.**

Sivistysosasto ylitti määrärahansa vuonna 2018. Kunnanvaltuusto on 25.3.2019 talousarviovuoden päättymisen jälkeen myöntänyt sivistysvaliokunnalle 745 669 euron ylitysoikeuden toimintakatteen osalta.

Lisäksi kunnanvaltuusto on 25.3.2019 myöntänyt sosiaali- ja terveystaloudellisen seurannan merkitystä kuluvaan tilikauden aikana.

Tekninen valiokunta ylitti vuonna 2018 investointimäärärahansa 1,8 miljoonalla eurolla. Kunnanvaltuusto on jälkikäteen vuoden 2019 puolella hyväksynyt ylityksen. **Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota menettelyyn ja korostaa taloudellisen seurannan merkitystä kuluvaan tilikauden aikana.**

3.2. Huomiot asukasmäärän kasvuennusteesta

Sipoon kunta on onnistunut kasvamaan 356 (tilinpäätöksessä on käytetty Tilastokeskuksen ennakkotietoa 333) asukkaan verran vuonna 2018 (vuonna 2017 vastaava luku oli 388 ja vuonna 2016 luku oli 523). Kyseinen kasvu on positiivista kunnan kehityksen ja elinvoimaisuuden kannalta. Silti nykyinen asukasmäärä ei kasva ennusteiden ja kunnan strategian mukaisesti. Vuoden 2018 alkuperäisen talousarvion mukaan Sipoon kunnan asukasmäärän kasvun ennuste oli 890 asukasta. Asukasmäärän ennustetta vuodelle 2018 korjattiin syksyllä 2018 alaspäin 690 asukkaaseen vuoden 2019 talousarvion käsittelyn yhteydessä. Talouden suunnittelukaudella 2020–2023 kasvu on kunnan toimesta arvioitu olevan 600 asukasta vuosittain. Esimerkiksi konsulttitoimisto MDI on ennusteessaan arvioinut, että asukasluku Sipoossa kasvaisi vuodessa 269 asukkaalla (Sipoon kunnan tiedote, 17.4.2019). **Tarkastuslautakunta kehottaa talousarviota laatiessa huomioimaan asukaskasvun realistisesti.**

Lähde: Sipoon kunta. Sipoon kaavoitus keskittyy luomaan edellytykset väestönkasvulle ja Kerava–Nikkilä-henkilöjuna liikenteen avaamiselle, 17.4.2019. Luettavissa: <https://www.sipoo.fi/fi/ajankohtaista/?itemid=57027&a=viewItem> (luettu 7.5.2019)

3.3. Lainamäärän kehitys

Kunnan nykyiset investoinnit rahoitetaan pääosin lainalla. Lainamäärä kasvaa vuoteen 2021 5 274 euroon per asukas (talousarvio 2019 asukaskasvun ennusteen pohjalta). Mikäli asukaskasvu jää tavoitteesta ja toteutuu esimerkiksi vuoden 2018 toteuman mukaan, nykyisellä lainanottotahdilla lainamäärä per asukas kasvaa huomattavasti suhteessa vuoden 2021 ennusteeseen. Samaan aikaan on lähivuosina riskinä korkojen nousu ja kansantalouden hidastuminen.

Sipoon kunnan toimintakertomus 2018, s. 21: *"Kansantalouden kasvun hidastuessa erityisenä riskinä on kunnan käyttötalouden kustannusten kasvu suhteessa tulopohjaan ja investointiohjelmasta aiheutuvan velkaantumisen tuomiin kustannuksiin. Korkeana pysyvästä investointitasosta johtuen kunta velkaantuu nopeassa tahdissa, ja koska ennusteiden mukaan korot lähtevät nousuun kuluvan vuoden aikana ja pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v.) olisivat tasolla 2,1 prosenttia parin vuoden päästä, voivat korkokulut jopa nelinkertaistua muutamassa vuodessa. Tulevan suunnittelukauden merkittävä epävarmuustekijä on myös eduskuntavaalien jälkeisen hallituksen linjaukset sosiaali- ja terveydenhuollon alueellisesta organisoimisesta."*

4. Toiminnan sitovien tavoitteiden toteutuminen vuonna 2018

Sitovia tavoitteita oli 43 kpl vuodelle 2018, joista toteutui 32 kpl eli 74,4 %. Vastaava luku edellisenä vuonna oli 71,4 % (21 tavoitetta, joista 15 toteutui). Sitovat tavoitteet (2018) hyväksyttiin talousarvion hyväksymisen jälkeen. Osa tavoitteiden mittareista oli vaikeasti tulkittavissa eivätkä ne antaneet realistista kuvaa tavoitteiden toteutumisesta.

Vuodelle 2019 on asetettu lukumäärällisesti vähemmän tavoitteita, jotka ovat myös paremmin sidottu valtuustokauden tavoitteisiin. Lisäksi vuoden 2019 sitovien tavoitteiden mittarit ovat vähemmän tulkinnanvaraisia, joten edistystä tässä on jo havaittavissa. **Tarkastuslautakunta huomauttaa, että sitovien tavoitteiden mittareihin kiinnitettäisiin edelleenkin huomiota, jotta tulkinnanvaraisuuksia tavoitteiden toteutumiseen ei jäisi.**

Tarkastuslautakunta haluaa edelleen korostaa, että sitovat tavoitteet ja niiden seuranta käsitellään säännöllisesti valiokunnissa ja että käsittely dokumentoidaan pöytäkirjoihin. Valiokunnissa tulisi analysoida syyt siihen, miksi tavoitteisiin ei olla pääsemässä ja mitkä ovat korjaavat toimenpiteet. Mikäli osastojen johtajat eivät tuo sitovien tavoitteiden seuranta kokousten esityslistalle, on valiokuntien puheenjohtajilla vastuu nostaa ne kokousten asialistalle.

4.1. Kunnanhallitus

Kunnanhallitukselle oli asetettu 17 valtuustoon nähden sitovaa tavoitetta, joista 10 kpl oli kirjattu suoraan tietyn osaston tavoitteeksi. Näistä seitsemästä vain kunnanhallitukselle kirjatuista tavoitteista toteutui yksi, osittain toteutuneita viisi ja yhtä tavoitetta ei toteutettu ollenkaan. Osastoille kirjatut tavoitteet ja niiden toteutuminen käydään läpi osastokohtaisesti tässä kertomuksessa.

Kunnanhallituksen tavoitteet, jotka koskevat koko kuntaa on jaettu kuntastrategian mukaisiin kokonaisuuksiin. Yleisesti vuoden 2018 sitovien tavoitteiden asettamisesta voidaan todeta suuri ja hieman ylioptimistinen tavoitteiden määrä ja edelleen kunnassa jatkuva sitovien tavoitteiden mittarien epämääräisyys. Mittarien monitulkinnaisuus aiheuttaa edelleen epäselvyyttä tavoitteiden toteutumisien tulkinnassa.

Ensimmäisen kokonaisuuden ("**Asiointi kunnan kanssa on helppoa ja sujuvaa**") osalta voidaan todeta, että asiakaskokemuksen mittauksen tulosten julkaiseminen on ollut jatkuvaa ja tulokset ovat helposti löydettävissä kunnan verkkosivuilta. **Tarkastuslautakunta esittää, että tulosten raportointia -sivulla kehitetään nykyisestä viikoittaisesta tuloksesta kohti kuukausittaisia tuloksia ja esitystavaksi valitaan graafinen esitys, josta kuukausittaisen kehityksen trendi olisi helpommin tulkittavissa.**

Kokonaisuuden kolme muuta tavoitetta ovat vain osittain toteutuneita. Kaikkien kolmen muun tavoitteen jääminen saavuttamatta kokonaan, selkeästi hidastaa koko valtuustokauden tavoitteen saavuttamista ja kuntalaisille tärkeän palvelukokemuksen kehittymistä. **Tarkastuslautakunta kehottaa kunnanhallitusta tarttumaan asiakkaiden palvelulupausten määrittämiseen ja edistämään asiakaspalvelun kehittämistä läpinäkyvyyden ja selkeän asiakasohjauksen lisäämisellä sekä paremman viestinnän avulla.**

Toisen kokonaisuuden, ("**Sipoo kasvaa 600–800 asukkaalla vuosittain**") osalta voidaan todeta yleisesti, kunnan jääneen jo toisena vuonna peräkkäin valtuustokauden kokonaistavoitteesta, kuten luvussa 3. on asukaskasvun osalta todettu. **Tarkastuslautakunta toivoo selkeitä toimenpiteitä kaikilla osastoilla, jotta nykyinen kasvun hidastumisen trendi voidaan kääntää tukemaan kunnan tulevaisuuden kasvustrategiaa.**

Kolmannen kokonaisuuden, ("**Sipoon elinkeinoelämä vahvistuu ja yksityiset palvelut lisääntyvät**") osalta voidaan todeta, että suunta ja ensimmäiset askeleet elinkeinoelämän vahvistamiseksi ja yksityisten palveluiden lisäämiseksi ovat osittain toteutuneet.

Neljännän kokonaisuuden, ("**Sipoon kuntaorganisaation toimintaa ja rakenteita uudistetaan**") osalta voidaan todeta, että sote-uudistuksen kaatumisen ja sen tuomien odotettujen lakimuutosten osalta koko valtuustokauden tavoite numero 14 olisi syytä poistaa tai muuttaa vastaamaan nykyistä vallitsevaa tilannetta, jossa kuntaorganisaation muutosta ei aja ulkoiset tulevaisuuden epävarmat oletukset vaan organisaation sisältä kumpuavat tarpeet parempaan johtamiseen ja kunnan kokemiseen hyvänä työnantajana. Tämän merkitys korostuu etenkin rekrytoinnissa, Sipoon haastavassa sijainnissa pääkaupunkiseudun isojen kuntien/kaupunkien naapurina, jossa kilpailu hyvistä työntekijöistä on kovaa. Jatkuva työhyvinvoinnin mittaus samoilla ja vertailtavilla kysymyksillä on ensisijaisen tärkeää ja näiden kyselyjen vastaamiseen pitäisi työntekijöitä kannustaa. Kahden edellisen vuoden osalta on hankala arvioida työhyvinvoinnin ja paremman johtamisen kehitystä. Lukumäärällisesti suuret vaihdokset kunnan johtotehtävissä kuluneen vuoden aikana ovat vaikuttaneet yleisesti kuntaorganisaation toimintakykyyn ja sitovien tavoitteiden saavuttamiseen. **Tarkastuslautakunta kehottaa, että työhyvinvointikyselyn tulokset käsitellään kaikilla tasoilla kuntaorganisaatiossa ja että jatkossa panostetaan etenkin hyvän esimiestyön kehittämiseen, sillä sen merkitys työhyvinvoinnin edistäjänä on merkittävä.**

4.1.1. Sisäinen valvonta ja konsernivalvonta

Tarkastuslautakunnan mielestä toimintakertomuksesta 2018 ei käy ilmi, miten sisäistä valvontaa on käytännössä toteutettu ja miten mahdolliset sisäisessä valvonnassa esille tulleet puutteet on raportoitu. **Tarkastuslautakunta vaatii, että kunnanhallitus listaa selkeät toimenpiteet joihin on ryhdytty sisäisen valvonnan toteuttamiseksi ja havaittujen puutteiden korjaamiseksi.**

Tarkastuslautakunnalle ei käy ilmi, millä perusteella kunnan tytäryhteisöjen hallituksen jäsenet on nimitetty. Kuntalain 47 § mom. 2 mukaan kunnan tytäryhteisön hallituksen kokoonpanossa on otettava huomioon yhteisön toimialan edellyttämä riittävä talouden ja liiketoiminnan asiantuntemus.

Tarkastuslautakunta vaatii, että konsernivalvonta toteutetaan ja raportoidaan kirjanpitolautakunnan kuntajaoston toimintakertomusohjeen mukaisesti. Tarkastuslautakunta korostaa hyvän hallintotavan merkitystä tytäryhteisöjen ohjauksessa ja valvonnassa.

4.2. Talous- ja hallintokeskus

Talous- ja hallintokeskuksen kahdesta sitovasta tavoitteesta molemmat ovat toteutuneet.

Talous- ja hallintokeskuksen toiminnassa on tapahtunut suuria muutoksia henkilöstönvaihdoksien ja palveluiden ulkoistamisen osalta. Nämä kyseiset muutokset ovat vaikuttaneet negatiivisesti etenkin talouskeskuksen toimintaan. Lisäksi keskitetyissä palveluyksiköissä etenkin IT-palveluissa suuret määrät samanaikaisia kehityshankkeita ja päivittäisien palvelujen tarjoaminen kunnan muille osastoille kuormittavat henkilöstöä. **Tarkastuslautakunta kehottaa tarkastelemaan, onko päivittäisten palveluiden tarjoamisen ja kehityshankkeiden henkilöstöressurssien ja tehtävien priorisoinnissa sekä kohdistamisessa kehittämisen varaa.**

Tarkastuslautakunta kehottaa lisäksi arvioimaan, kuinka paljon talouden keskeisiä toimintoja voidaan ulkoistaa ja miltä osin talousosaaminen pitää varmistaa säilyvän kunnassa sisällä. Ulkoistuksien jatkuessa olisi syytä miettiä, mitä toiminnoista vapautuvalle henkilöstölle suunnitellaan. Osastoille tarjottava talouden suunnittelun tuki pitää toimia ja budjettien laadintaan ja seurantaan tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Edellä mainittuihin syihin vedoten, kunnan e-myyntilaskujen tavoitteesta on jääty huomattavasti. Tilinpäätöksen 2018 tavoitteissa ja tunnusluvuissa e-myyntilaskujen osuus on ollut 17,1 % (tavoite vuodelle 2018 oli 37 %). Kasvu vuoteen 2017 verrattuna on ollut vain 2,4 prosenttiyksikköä.

Tarkastuslautakunta toistaa vuoden 2017 arviointikertomuksen kehotuksen selvittämään mahdolliset ongelmat e-myyntilaskuihin liittyen. Ainakin proaktiivista viestintää koskien e-laskumahdollisuutta tulisi lisätä koko kunnan tasolla.

Tarkastuslautakunta on huolissaan talouden seurantaan liittyvistä käytännöistä ja prosesseista.

4.3. Kehitys- ja kaavoituskeskus

Kehitys- ja kaavoituskeskukselle annetuista kolmesta valtuustoon nähden sitovasta tavoitteesta toteutui yksi. Kehitys- ja kaavoituskeskukselle annetuista kuudesta osastokohtaisesta tavoitteesta toteutui viisi.

Sipoon kunnan budjetin talousvajetta on paikattu tontinmyyntituloilla. Tontinmyyntitulot jäivät 1,4 miljoonaa euroa budjetoidusta. **Tarkastuslautakunta esittää, että tontinvuokratulot ja niiden kehitys lisätään toiminnallisiin tavoitteisiin ja tunnuslukuihin seurattavaksi toimintakertomukseen.** Tonttien myynti- ja vuokrapäätökset eriytetään omiksi kohdiksi toiminnallisissa tavoitteissa ja tunnusluvuissa.

Tarkastuslautakunta esittää, että tontinmyynnin kunnalle tuoman välittömän kannattavuuden ja toisaalta tontinvuokrausvaihtoehdon pitkäaikaisen kannattavuuden hyötyä tulisi selvittää kokonaisvaltaisesti, jotta kunnan näkökulmasta paras vaihtoehto olisi tiedossa. Selvityksen tulos tulisi huomioida kaavoituksessa. Esim. Helsingissä tontinvuokrauksen neliöhinta on niin korkea; n.5€/m², että se voi karkottaa pois pääkaupungista yrittäjiä ja asukkaita. Toisaalta, tontin vuokraaminen on kunnalle aina "lypsylehmä", josta on kunnalle pitkäaikainen ja pysyvä hyöty, tontin säilyessä kunnan omistuksessa. Kehitys- ja kaavoituskeskuksen selonteon mukaan, jos vuoden 2018 aikana tehdyt vuokrasopimukset olisivat toteutuneet tontinmyyntinä, olisi vastaava tontinmyyntitulon välitön hyöty kunnalle ollut 1,3 miljoonaa euroa korkeampi. Riskinä on, että tontinmyynti toteutuu ajateltua myöhemmin.

Tavoite, jonka mukaan Sipoon yritysten määrä kasvaa sadalla, ei ole toteutunut. Sipooseen tuli nettona 30 uutta yritystä 2018. Kaavoitettujen tonttien tehokas markkinointi ja myynti voi myös osaltaan kutsua yrittäjiä Sipooseen.

Kerava-Nikkilä henkilöjunaliikennesuunnitelma on edennyt ansiokkaasti ja HSL on vahvistanut ottavansa sen mukaan 2020-luvulla toteutettavien hankkeiden joukkoon.

4.4. Sosiaali- ja terveysosasto

Sosiaali- ja terveysosastolle annetuista valtuustoon nähden yhdeksästä sitovasta tavoitteesta toteutui seitsemän. Yksi jäi toteutumatta ja yksi jäi kesken. Sote-uudistuksen jäätyä pois siihen liittyviä tavoitteita siirrettiin vuodelle.

Sosiaali- ja terveysosaston toimintakate ylittyi 0,2 miljoonalla. Valtuusto myönsi käyttötalouteen 0,3 miljoonan määrärahalisäyksen vuonna 2018.

Yhteiskunnassa vallalla oleva trendi yksinasumisen lisääntymisestä näkyy myös Sipoossa, yhden henkilön asuntokuntien määrä on kasvanut 199 kappaleella vuodesta 2017 vuoteen 2018 (2017: 2587, 2018: 2786). Tämä saattaa näkyä kuormittavasti sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotukihakemuksien määräaika on ylittynyt jatkuvasti vuonna 2018 (huhtikuu 2018: 19 %:ssa hakemuksista vähintään yhdellä päivällä, yhteensä 5 kpl; lokakuu 2018: 15 % hakemuksista vähintään yhdellä päivällä, yhteensä 10 kpl). Toimintakertomuksesta tulisi tulla ilmi lakisääteisten määräaikojen toteutuminen. **Tarkastuslautakunta ehdottaa, että toteutumista seurataan osaston tunnusluvuissa.**

Tarkastuslautakunta kehottaa tarkastamaan palvelutarpeen vaatimat henkilöresurssit sosiaali- ja terveysosastolla, etenkin lasten, nuorten ja perheiden palveluiden ja hammashoidon osalta.

4.4.1. Työhyvinvointikysely sosiaali- ja terveysosastolla

Työhyvinvointikyselyn osastokohtaisena tavoitteena oli 10 %:n nousu vastauksissa. Tähän ei päästy, vaan vastausprosentti oli laskeva. **Tarkastuslautakunta kehottaa, että sosiaali- ja terveysosastolla ryhdytään konkreettisiin toimenpiteisiin (esimerkiksi työntekijöiden aktivoiminen esimiesten positiivisen kannustamisen kautta), jotta saadaan vastausprosenttia nostettua.**

4.4.2. Yleistä hammashoidosta

Asiakasmäärä on lisääntynyt ja jonotusajat ovat pitkiä (joihin syynä ovat mm. väestönkasvu, muualta Sipooseen hoitonsa siirtäneet, Kela-korvauksen lasku ja vanhusten suhteellisen määrän lisääntyminen), jotka ovat lisänneet hammashoidon työpaineita. Hammashoito on asiakasmäärään nähden aliresursoitu ja riskinä on työntekijöitten työuupumus, joka lisää sairauslomia ja sitä kautta ulkoisia toimintakuluja. **Tarkastuslautakunta suosittelee tarkastamaan hammashoidon resurssien määrää suhteessa asiakasmäärään.**

4.4.3. Lasten, nuorten ja perheiden palvelut

Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden osalta osastokohtainen tavoite on toimintakertomuksen mukaan saavutettu. Toteutumista ei kuitenkaan voida todentaa toimintakertomuksesta.

Lastensuojelulain 26 §:ssä säädetty palvelutarpeen arvioinnin määräajat ovat ylittyneet. Palvelutarpeen arvioinnin valmistuminen on ylittänyt kolmen kuukauden määräajan 16 tapauksessa, joka on 11,3 % kaikista palvelutarpeen arvioinneista.

Lastensuojelun vuosittaiset sijoitusmäärät ovat nousseet. Kodin ulkopuolelle vuonna 2018 sijoitettiin 35 0-17 vuotiasta lasta, vastaava luku vuonna 2017 oli 27 lasta. Talousarvioon 2018 tavoitteeksi oli asetettu enintään 25 uutta sijoitusta. **Tarkastuslautakunta kehottaa lasten, nuorten ja perheiden palveluita panostamaan ennaltaehkäiseviin toimenpiteisiin laajasti.**

Mielenterveys- ja päihdetyö tarvitsee lisäresursointia, etenkin koululaisten keskuudessa ennaltaehkäisevään työhön.

4.4.4. Työikäisten palvelut

Työikäisten palveluiden osalta osastokohtainen tavoite on saavutettu.

4.4.5. Vanhusten ja vammaisten palvelut

Vanhusten ja vammaisten palveluiden osastokohtaista tavoitetta ei täysin saavutettu, tavoitteen toteutumista käsitellään tarkemmin vanhusten kotihoidon kappaleessa.

Nettoylitys vanhusten ja vammaisten palveluissa oli noin 0,6 miljoonaa euroa. Ylitys koostuu useammasta eri tekijästä:

- uusien asiakkaiden lisääntyminen
- asuntojen muutostöiden lisääntyminen
- henkilökohtaista apua tarvitsevien määrän lisääntyminen
- omaishoidon tuen määrän kasvaminen
- tehostetun palveluasumisen lisääntyminen

Ikääntyvien määrän kasvu lisää tarvetta sairaanhoito-, hammashoito- kuntoutuspalveluihin ja erikoissairaanhoitoon ja tehostettuun palveluasumiseen.

Tehostettua palveluasumista on jouduttu hankkimaan vuonna 2018 lisääntyvästi yksityissektorilta. Tämän johdosta ostopalvelukustannukset ylittyivät hieman. Mikäli ostopalvelusuuntaus jatkuu, lisää se osaltaan myös kunnan resurssien käyttöä ostopalvelukohteiden tarkastuksiin.

Positiivista vammaispuolella oli kehitysvammaisten asumiseen tarkoitettu Aarre-koti, joka valmistui syksyllä. Moni ikääntynyt on löytänyt Palveluohjaus- ja neuvontapiste Treffin. Treffi on liikkuva tiimi, joka tulee laajentamaan ohjaus- ja neuvontatoimintaansa Etelä- ja Pohjois-Sipooseen.

4.4.5.1. Vanhusten kotihoito

Vanhusten ja vammaispalvelujen osastokohtaisena tavoitteena oli Buurtzorgin toimintamalliin siirtyminen kaikkien tiimien osalta. Prosessi on edennyt hitaasti eikä tavoite ole arvioinnin mukaan täytynyt.

Suomen Akatemian rahoittamaa Rose -robottihanketta jatketaan Sipoossa. Tähän mennessä hankkeen avulla on onnistuttu vähentämään kotikäyntejä merkittävästi. Toimintakertomuksesta ei käy ilmi, onko asiakkaisiin kohdentuva välitön työaika lisääntynyt, kuten hankkeen tavoitteissa oli määritetty.

Vanhusten hammashoito on iso haaste kotihoidolle ja jää muiden ammatti-ihmisten tai omaisten vastuulle. **Tarkastuslautakunta suosittelee, että kotihoidon piirissä olevien vanhusten hammashoito tulisi saattaa yhtä hyvälle tasolle kuin vanhusten kotihoito.**

4.4.6. Ruokapalvelut

Sipoossa on siirrytty Portaat luomuun -ohjelmassa portaalle kolme. Portaat luomuun on ohjelma ruokapalveluille, jotka haluavat lisätä luomutuotteiden käyttöä. Ohjelmassa on kuusi tasoa, joita etenemällä keittiöt vähitellen lisäävät luomutuotteiden käyttöä. Tavoitteet ruokapalvelun osalta on saavutettu.

4.5. Sivistysvaliokunta

Sivistysvaliotoimikunnan toimialalle oli asetettu kaksi valtuustoon nähden sitovaa yhteistä tavoitetta sekä kahdeksan yksikkökohtaista tavoitetta.

Ensimmäinen sitova tavoite on tilankäytön tehostaminen, jonka tarkoituksena oli käynnistää nykyisen tilankäytön kartoittaminen sekä luoda periaatteet yksikkörajojen (vapaa-aika, koulutus ja varhaiskasvatus) ylittävälle tehokkaammalle tilankäytölle. Periaatteet tilankäytön tehostamiselle on käsitelty ja hyväksytty sivistysosaston johtoryhmässä, mutta periaatteita ei ole tuotu tiedoksi sivistysvaliokunnalle tai valtuustolle. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tavoite on vain osittain toteutunut.

Toinen valtuustoon nähden sitova tavoite on Sipoon kunnan verrannollisten toimintamenojen laskeminen asukasta kohden vuosittain. Tämä tavoite ei sivistysvaliokunnassa toteutunut.

Sivistysvaliokunnan yksikkökohtaiset sitovat tavoitteet ovat pääosin toteutuneet. Tavoitteiden toteutumisen raportointia sivistysvaliokunnalle tulisi parantaa.

Sivistysosaston toimintakulujen ylitys on 1,1 miljoonaa euroa, toimintatuotot on ylitetty 0,4 miljoonalla eurolla ja toimintakate 0,7 miljoonalla eurolla. Nettomenot ylittyivät 0,75 miljoonalla eurolla, mikä selittyy henkilöstökulujen kertakorvauksilla kuten työehtosopimuksen kertaerämaksuilla, kunnan henkilökunnan palkitsemiskuluilla sekä työehtosopimusten kelpoisuustulkinnan muutosten takia takautuvasti maksettujen palkkojen seurauksena.

Ylitykset kohdistuvat nimenomaan varhaiskasvatukseen ja koulutusyksikköön. Kulttuuri ja vapaa-aikayksikkö on pysynyt talousarviossa.

Varhaiskasvatuksessa sekä lukioissa lapsimäärät ovat pysyneet lähes muuttumattomina ja peruskouluissa oppilasmäärät nousivat vain noin 40 oppilaalla, mutta vastaavasti sisäilmaongelmat ja väistötilojen vuokrat sekä palvelusetelien käytön lisääntymisestä johtuen palvelujen ostot ja muut toimintakulut ylittivät budjetin.

4.6. Tekninen valiokunta, rakennus- ja ympäristövaliokunta

Teknisen valiokunnan, rakennus- ja ympäristövaliokunnan toimialalle oli asetettu kuusi valtuustoon nähden sitovaa toiminnallista tavoitetta, jotka kaikki toteutuivat. Tästä tarkastuslautakunta haluaa esittää toimialalle kiitoksen.

Tekninen valiokunta ylitti vuonna 2018 investointimäärärahansa 1,8 miljoonalla eurolla. Kunnanvaltuusto on jälkikäteen hyväksynyt ylityksen. **Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota tähän menettelyyn ja korostaa taloudellisen seurannan merkitystä.**

Moitittavaa löytyy myös tulosityksikkötasolla rakennusvalvonnasta, ympäristönsuojelusta sekä katu- ja viheralueyksiköistä.

Rakennusvalvonnassa oli onnistuttu lyhentämään käsittelykelpoisten rakennus- että poikkeuslupien käsittelyaikoja. Viive jätetyn luvan ja käsittelykelpoisen luvan välillä on molemmissa ryhmissä suuri. **Tarkastuslautakunta kehottaa rakennusvalvontaa vielä tarkistamaan käsittelyprosesseja ja minimoimaan käsittelijöistä johtuvaa viivettä sekä asettamaan lupien hakijoille määräaikoja, joiden perusteella käsittelyssä olevien hakemusten raportointi on yhteneväinen ja prosessin mukainen.** Tarkastuslautakunnan saaman tiedon mukaan vuonna 2019 on siirrytty määräajan asettamiseen.

Myönnettyissä luvissa on jääty jonkin verran tavoitteista, kuitenkin ei merkittävässä määrin. Käyttöön otetuissa asunnoissa sekä asuinrakentamiseen myönnettyjen lupien sisältämissä asuntomäärissä on jääty selvemmin tavoitteista.

Tarkastuslautakunta kehottaa selvittämään, johtuuko tämä yksikön työprosesseista vaiko jätettyjen hakemusten määrästä. Mikäli tämä johtuu siitä, että hakemuksien määrä on pienentynyt, tulisi tämä tuoda esille toimintakertomuksessa. **Tarkastuslautakunta kehottaa seuraamaan jätettyjen hakemusten määrää osastokohtaisissa tunnusluvuissa.**

Ympäristövalvonnassa on jääty tavoitteista kohdissa Luvat ja päätökset sekä Lausunnot. Yksikkö itse toteaa, että tämä johtuu sijaisjärjestelyistä, mikä on johtanut siihen, ettei toiminnan tehokkuus ole ollut optimaalinen. Työssä on jouduttu priorisoimaan niin, että ensisijaisesti on hoidettu kiireelliset asiakaspalvelutilanteet. **Tarkastuslautakunta toteaa, ettei viranomaistoiminnassa voida perustella tekemättömiä töitä riittämättömillä resursseilla.** Tarkastuslautakunta kehottaa tehostamaan työntekijöiden rekrytointia sekä mahdollisesti turvautumaan konsulttien apuun, mikäli tehostettu rekrytointi ei johda tuloksiin.

Katu- ja viheralueyksikössä on saavutettu kaikki toiminnalliset tavoitteet numeroiden valossa. Katurakennusprojektien osalta voidaan todeta, että monien projektien aikataulut ovat ylittyneet selvästi, työn jälki silmämääräisesti arvioituna heikkolaatuista. **Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota töiden huolelliseen suunnitteluun, realistiseen aikataulutukseen sekä laadun valvontaan kunnan taholta.** Yksikön tulisi kiinnittää urakoitsijoiden huomiota työmaiden liikennejärjestelyiden suunnitteluun sekä toteutukseen, sillä kunnan tulisi luvanmyöntäjänä valvoa toteutusta omistamallaan tiealueilla.

Tarkastuslautakunta esittää, että kunnan tie- ja katualueiden liikennejärjestelyjä sekä liikennemerkkien ja -opasteiden kuntoa tulisi tarkistaa koko kunnan alueella. Sujuvan liikenteen, pysäköinnin sekä pelastusajoneuvojen kohteisiin pääsyn varmistamiseksi tulisi harkita kunnallisen pysäköinninvalvonnan perustamista. Tämä voidaan toteuttaa yhteistyössä toisen kunnan kanssa.

Toimitilapalveluluiden osalta oli pienoista ylitystä talouden osalta. Käytössä olevien toimitilojen osalta oli noin 5000 htm2 ylitys. Passiivisten toimitilojen suuri osuus 4000 htm2 selittyy väistötilatarpeilla, mikä tulisi tuoda esille toimintakertomuksessa.

5. Henkilöstö

Sipoossa oli vuoden 2018 lopussa voimassa yhteensä 1 312 päätoimista palvelusuhdetta, mikä on 17 enemmän kuin edellisvuonna. Palvelussuhteista oli vakituisia 964 ja määräaikaista 335. Määräaikaisen henkilöstön osuus oli 27 %, mikä on selvästi suurempi kuin kunta-alalla keskimäärin (21 %). Työllistämistoimenpiteenä palkattuja työntekijöitä oli vuoden lopussa 13 ja oppisopimusopiskelijoita oli kunnassa 29.

Vuoden 2018 lopussa koko henkilöstöstä 57,1 % oli suomenkielisiä ja 42,9 % ruotsinkielisiä, ruotsinkielisten osuus koko henkilökunnasta on vähentynyt 1,6 % vuodesta 2017. Koko henkilöstöstä naisia oli 84 % ja miehiä 16 %, joten naisten osuus oli lisääntynyt 0,9 % verrattuna edelliseen vuoteen. Henkilöstön kotikuntana on 54 %:lla Sipoo ja seuraavaksi eniten asui Porvoossa (13,5 %), Helsingissä (5,25 %), Vantaalla (3,7 %) ja Keravalla (1,45 %).

Työnantajan palkkaperusteisia eläkemaksuja maksettiin vuonna 2018 7 886 135 euroa eli 495 216 euroa enemmän kuin edellisenä vuonna. Kunnan henkilöstömenot sivukuluineen olivat puolestaan 56 908 000 euroa, jolloin henkilöstömenojen kasvu on ollut 6,6 % vuodesta 2017. Palkkamenoja nostivat kunta-alojen yleinen palkankorotus sekä kunnan maksamat palkitsemis- ja kertaerät. Kasvuun vaikutti myös vuotta 2017 suurempi henkilöstöresurssien kokonaiskäyttö.

Palvelusuhteiden lukumäärä on kasvanut erityisesti sosiaali- ja terveystoimialalla. Henkilömäärältään suurin osasto on sivistisosa, jonka palveluksessa on 53 % kunnan koko henkilöstöstä. Kokonaisina työvuosina kunnan henkilöstöresurssin käyttö vastasi 1203 henkilötyövuotta, joka on 61 enemmän kuin vuonna 2017. Henkilöstöresurssin käytön kasvuun ovat vaikuttaneet lisääntyneet sairauspoissaolot ja niistä seurannut sijaistarve.

Sairauspoissaolojen määrä kasvoi merkittävästi vuodesta 2017. Sairausten takia menetettiin yhteensä 19 275 kalenteripäivää ja sairauspäivien määrä oli n. 20 % edellisvuotta suurempi. Eniten kasvoi keskipitkien 8-30 pv poissaolo. Suhteutettuna henkilöstömäärään sairauspoissaolot olivat 14,7 kalenteripäivää työntekijää kohden. Vuonna 2017 sairauspoissaolot olivat keskimäärin 12,3 päivää työntekijää kohti. Joka kolmannella työntekijällä ei ollut yhtään sairauspäivää vuonna 2018. Tapaturmia kirjattiin 90 ja näistä aiheutui 592 poissaolopäivää.

Loppuvuodesta 2018 tehtiin sosiaalisen pääoman kysely, johon vastasi yhteensä 45 % kunnan työntekijöistä. Kyselyn mukaan Sipoon työhyvinvointitulokset olivat hyvällä tasolla ja useiden työhyvinvointiosat alueiden kohdalla tulokset olivat samalla tasolla kuin kunta-alalla keskimäärin. Kunnan vastausprosentti jäi kuitenkin alhaiseksi, ja siksi toteutettu kysely ei tilastollisesti anna riittävän kattavaa kuvaa kunnan työntekijöiden työhyvinvoinnista. **Tarkastuslautakunta kehottaa henkilöstöhallintoa ryhtymään konkreettisiin toimenpiteisiin työhyvinvointikyselyn vastausprosentin nostamiseksi.**

Henkilöstökoulutuksen kustannukset olivat vuonna 2018 noin 270 000 euroa eli 0,59 % palkkasummasta (vuonna 2017 0,48 %). Työkyvyn tukemiseen työntekijöiden säännöllisillä liikunta- ja kulttuuriharrastuksilla tuettiin vuoden 2018 aikana 49 920 eurolla, joka on 2540 euroa enemmän kuin vuonna 2017. Edun käyttäjien määrä oli kasvanut 119 henkilöllä vuodesta 2017 (kokonaismäärä vuonna 2018 oli 727 henkilöä). **Tarkastuslautakunta suosittelee jatkamaan henkilöstön työkyvyn ylläpitoon ja koulutukseen suunnattujen määrärahojen kasvattamista nykyisen suunnan mukaisesti.**

6. Muita havaintoja

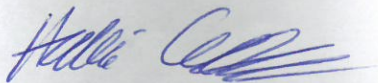
Sipoon tulee ottaa paremmin huomioon kunnan väestön demografinen kehitys alueittain ja sisällyttää se paremmin tulevaisuuden suunnitelmiin.

7. Johtopäätökset

Sipoon kunnan taloudellinen tulos on edelleen hyvä. Kunnan väestömäärän kasvuun pitää kuitenkin suhtautua realistisesti ja investointisuunnitelmaa toteuttaa todelliseen kasvuun pohjautuen. Tarkastuslautakunta haluaa kiittää koko kunnan henkilöstöä joustamisesta ja venymisestä muuttuvassa toimintaympäristössä.

8. Allekirjoitukset

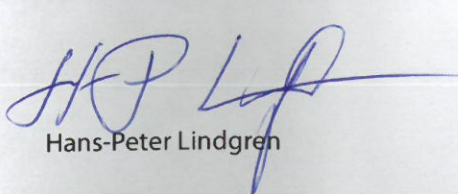
Sipoossa 27. päivänä toukokuuta 2019

Harri Lehtonen, puheenjohtaja

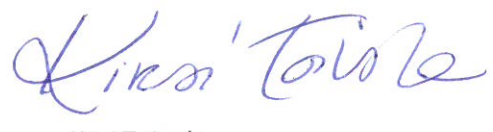
Hannele Rauha, varapuheenjohtaja

Hans-Peter Lindgren

Minna Lindblom

Kirsi Toivola